SÜKÛTUN EŞİĞİ

NURİ ÇİÇEK

Her bozulma sessiz başlar. İnsan önce bir şeylerin eksildiğini fark eder, fakat bu eksilişin kaynağını hemen anlayamaz. Dışarıdan bakan kimse bu noksanlığı görmez, zira insanın içi görünmezdir. İç dünyada başlayan çözülme; zamanla davranışlara, sonra düşüncelere, en sonunda hayata sızar. Bu süreçte kişi, yaşadığı kopukluğun adını koyamaz. Oysa asıl kırılma, insanın yaşamı kavrama gücünde ortaya çıkar. Bu kırılma duyulmaz, lakin etkisi ağırdır. İşte bu yüzden sessizliğin eşiği, her şeyin değiştiği yer olur.

Taklit, bu sessiz değişimin ilk işaretidir. İnsan başkasına bakarak büyür; bunda bir sorun yoktur. Sorun, kişinin sürekli bir başkasının gözünden yaşamaya başlamasıdır. Bir düşünceye ulaşırken başkasının zihnini tekrar eden kişi, zamanla kendi bakışını kaybeder. Bir cümleyi kurarken başkasının kalıbıyla konuşan, bir meseleyi değerlendirirken başkasının hükmüne göre karar veren insan, fark etmeden hayatının iradesini devreder. *Taklit, suya düşen ince bir çizik gibidir; ilk başta hafif görünür ama zamanla genişler, büyür ve insanı içten içe oyup tüketir.*

Bugün bu oyulmanın en güçlü kaynağı, sanal dünyanın bitmeyen akışıdır. Ekran sürekli çağırıyor; görüntüler, yorumlar ve tepkiler durmaksızın beliriyor. İnsan hiçbirini derinleştiremeden tüketiyor. Düşünmek yerine kaydırıyor, hissetmek yerine geçiyor, durmak yerine hızlanıyor. Bu hız, insan zihninin taşıyabileceğinden çok daha fazla uyaran yüklüyor. Zihin; üst üste yığılan yabancı hayatların, ödünç cümlelerin ve tanımadık yüzlerin ağırlığı altında yoruluyor. Çünkü insanın iç düzeni süreklilik ister, oysa akış buna izin vermez.

Her şeyin hızla tüketildiği bu ortamda kişi, dışarıdan aldığı uyarıların ağırlığıyla yönünü kaybediyor. Bir video başka birini kovalıyor; bir düşünce başka bir fikre çarparak kayboluyor. Duygular bile hızın baskısına teslim oluyor. İnsan bir duyguyu hakkıyla yaşamadan diğerine geçiyor. Zaman artık bir bütün değil; kısa ve kopuk parçaların yan yana dizildiği bir akış. Bu kopukluk, insanın iç dünyasında da çatlaklar oluşturuyor. Çünkü insan ancak bir şeyle kalabildiğinde onu kavrayabilir. Kalabildiği bir an yoksa, kavrayışı da olmaz.

Toplum da bu kopukluktan payını alıyor. Bir toplumun gücü yalnızca kalabalıkla ölçülmez. Asıl güç, insanların ortak bir zeminde buluşabilmesidir. Ortak bir yaşam duygusu, ortak bir yön duygusu, ortak bir bilgelik… Bunlar yavaş gelişir, emek ister. Fakat bugün toplumun bu yavaş gelişen damarları zayıflıyor. İnsanlar aynı yerde dursalar bile aynı şeylere bakmıyor; aynı kelimeleri kullansalar bile aynı manayı kastetmiyor. Bu da geniş bir dağılma yaratıyor. Ortak zemin gevşedikçe, hayatın ağırlığını taşıyan bağlar da inceliyor.

Bu noktada zihnim, şahit olduğum asil bir duruşa gidiyor. *Aksaray Üniversitesi'nde çalışırken sıkça Hasan Dağı'nı seyre dalarım.* Onun heybeti, yıllara meydan okuyan o mağrur sükûneti ve zemine köklü yaslanışı beni derinden etkiler. Dağın sessizliği gürültüsüz bir güç gibi yükselir. En ufak bir acele yok, hiçbir parıltı ihtiyacı yok, hiçbir görünme kaygısı taşımıyor. İnsan zaman zaman bakışını oraya çevirince fark ediyor:

Duruş, dışarıdaki hareketten değil, zemine sağlam basmaktan doğuyor. Hasan Dağı'nın o ağırbaşlı yükselişi, insanın iç dünyasını toparlayan bir cevap gibi duruyor karşımda. Bu cevap, çağın hızına kapılan benliğe *"durmayı"* hatırlatıyor. İnsanın iç gücünün kaynağı da tıpkı dağınki gibi dıştaki gürültüde değil, içteki sabırda gizli.

Sanal dünyanın sunduğu parıltı, işte bu sağlamlığı unutturuyor. İnsan dışarıda beğeni ararken, içindeki pusulayı kaybediyor. Onay gördüğünde değerli hissetmek doğal gelebilir; fakat bu duygu dış kaynağa bağlı kaldığı sürece insanın iç direnci zayıflar. Kişi, neyi niçin istediğini düşünmeden davranmaya başlar. Kararlarının kaynağı belirsizleşir. Giderek daha çok görünmek ister, fakat görünürlüğü arttıkça iç sesi kısılır. Kişi iç dünyasını koruyamadığında, dış baskıya karşı savunmasız kalır.

Bu savunmasızlık zamanla bir yabancılaşmaya dönüşür. Yabancılaşma, insanın iç sorularından uzaklaşmasıdır. Kişi dış akışa uydukça içindeki boşluk büyür. Bu boşluk kendini sessiz gösterir ama etkisi derindir. İnsan bir gün gelir; neye kızdığını, neye sevindiğini, neyi aradığını bilemez hâle gelir. Duygular karışır, düşünceler dağılır, yön duygusu yitip gider. İşte bu nokta, sükûtun eşiğidir.

Bu eşik, bir çöküşün değil, bir fark edişin aşamasıdır. İnsan burada durup bakabilirse dönüşüm başlar. Çünkü sessizlik, gerçeği duyabileceği tek andır. Dış dünyadan çekildiği bu an, kişinin iç dünyasıyla karşılaştığı en açık sahnedir. Burada insan, yaşamın ağırlığını başkasından duymak yerine kendi içinde tartmaya başlar. Bu tartma, kolay bir süreç değildir; insanı sınar. Fakat insan olmanın özü de bu sınamayı göğüslemektir.

Varoluş dediğimiz şey, insanın bu sınamayla kurduğu ilişkide belirir. Kişi, dış dünyanın hızı karşısında kendi iç ritmini keşfederse, bir tür yeniden doğuş yaşar. Bu doğuş, bir patlama değildir; sessiz bir

büyümedir. İnsan iç sorularını sorabildiğinde, kendi değerlendirmesini yapabildiğinde, duruşunu oluşturabildiğinde güçlenir. Bu güç, dışarıdan gelen hiçbir etkiyle kolayca sarsılmaz.

Durmak da bu sürecin en önemli basamaklarından biridir. Durmak, insanın hayatın içindeki fazlalıkları ayıkladığı andır. Hızlı akıştan çekilip bir konuya odaklanmak, bir duyguyla uzun süre kalmak, bir düşünceyi sindirmek… Bunların her biri insanın iç dünyasını yeniden düzenler. Durmak, bir geri çekilme değil; bir iç sağlamlaştırmadır. İnsan durdukça neyin peşinde olduğunu anlar. Bu anlayış, dışarıdaki gürültüye karşı en büyük dayanak olur.

İnsan durduğunda yalnızca içini görmez; dış dünya da berraklaşır. Gürültü azalır, görüntüler netleşir, önemsiz ayrıntılar silikleşir. İnsan hangi sorunun gerçek olduğunu, hangi meselenin yüzeyde kaldığını ayırt eder. Bu ayırt ediş, yaşamın ağırlığını hafifletir. Çünkü kişi artık başkasının yönlendirmesiyle değil, iç gözünün ışığıyla hareket eder. Bu ışık insanın varoluşunu taşır. Kişi bu ışığı bulduğunda, sanal dünyanın aşındırıcı etkisini kırabilir. Yabancılaşmanın yarattığı boşluk kapanır, taklidin gölgesi dağılır, hızın yorgunluğu azalır. İnsan kendine has bir duruş oluşturmuş olur. Bu duruş, insan olmanın özünü temsil eder: Düşünmek, kavramak; dış etkiyle değil, iç sezgiyle ilerlemek.

Sükûtun eşiği bu nedenle bir başlangıçtır. İnsan burada durduğunda, sessizliğin ardındaki sorunu görür: dağınık zihin, kopmuş bağlar, yönsüz akış. Fakat aynı anda, bu sorunların içinden geçebilme gücünü de hisseder. Çünkü insan, içindeki cevabı bulabilen tek varlıktır. Bu cevap dışarıda değil; sessizliğin kıyısında, düşüncenin ağırlaştığı, duygunun durulduğu o ince yerde belirir.

Ve belki de hakikat şudur: İnsan, iç dünyasındaki bu kapıyı aralayabildiği sürece kaybolmaz. Akış ne kadar hızlı olursa olsun, görüntüler ne kadar baskın olursa olsun, insan durup bakabildiği sürece yolunu bulur. Çünkü yaşamı taşıyan güç, dışarıdaki gürültüde değil, iç sessizliğin eşiğinde saklıdır.